Klimat- och näringslivsdepartementet

Sala kommuns remissvar över delbetänkandet - Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)

SAMMANFATTNING

Accelerationskontoret tillsattes av regeringen sommaren 2024. Kontorets uppdrag är att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen. Kontoret ska även identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder. I juni 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Accelerationskontoret. Det rör kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kontoret ska analysera kommuners incitament för att göra detta och vilka utmaningar det kan medföra för dem. Om de ser behov av fler statliga åtgärder som kan underlätta för kommunerna, ska kontoret lämna sådana förslag.

I delbetänkandet föreslår kontoret följande åtgärder:

- Regeringen inrättar en permanent statlig funktion för att ge stöd och råd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora företagsetableringar och -expansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

- En incitamentspeng ska införas för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva göra när de önskar attrahera och ta emot stora företagsetableringar eller -expansioner. Pengen ska ges i form av ett riktat statsbidrag och Tillväxtverket ska ges i uppdrag att administrera den.

- En hyresförlustgaranti ska införas för att främja nytillskott av hyresbostäder i etablerings- och omställningskommuner. Boverket ska ges i uppdrag att administrera hyresförlustgarantin.

- Ett räntebidrag ska införas till privatpersoner som bosätter sig i nya småhus i etablerings- och omställningskommuner.

- En tillväxtpott ska införas i den nationella planen för transportinfrastruktur. Den ska användas för infrastruktursatsningar i kommuner som kan underlätta mottagandet av stora företagsetableringar eller -expansioner.

- Det ska införas en möjlighet att få ersättning för bohagstransport i samband med flytt av arbetsmarknadsskäl.

- Det förslag om en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning vid till exempel stora företagsetableringar och företagsexpansioner, som lämnades av Yrkesvuxutredningen 2024, ska genom föras.

- Regeringen bör överväga att införa en möjlighet att skriva ned studieskulder för akademiskt utbildade personer som bor och arbetar i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner.

SALA KOMMUNS YTTRANDE

- Sala kommun är positiv till utredningens ambition att stärka kommunernas förutsättningar att ta emot större företagsetableringar och företagsexpansioner. För att insatserna ska få avsedd effekt behöver stödet dock omfatta hela etableringsprocessen, inklusive kommunernas långsiktiga etableringsberedskap.
  Statliga stöd bör kunna sättas in tidigt och utformas med hänsyn till etableringens omfattning i relation till kommunens storlek och mottagningsförmåga.
  Den nationella rådgivningsfunktionen bör ges ett aktivt och samordnande uppdrag och kunna stödja kommuner genom konkreta etableringsprocesser, särskilt där lokal specialistkompetens saknas.
  Kompetensförsörjning, utbildning och arbetskraftsrörlighet behöver samtidigt hanteras i ett regionalt perspektiv. Större etableringar påverkar arbetsmarknad, bostäder, infrastruktur och befintligt näringsliv långt utanför den kommun där etableringen sker. Statliga insatser bör därför främja samordning utifrån funktionella arbetsmarknadsregioner snarare än enbart kommungränser.
- Sala kommun bedömer att de kommunala arbetsmarknadsinsatserna i huvudsak är väl anpassade till lokala behov. Vid större företagsetableringar kan det dock krävas mer omfattande och snabbt skalbara insatser än vad kommunen har möjlighet att tillhandahålla inom befintliga resurser. Kommunen ser därför behov av statligt stöd för flexibla utbildningsinsatser och tidig nationell samordning. Samtidigt är det viktigt att kompetensförsörjningen vid nya etableringar utformas så att den inte tränger undan eller försvårar kompetensförsörjningen för det befintliga lokala näringslivet.

- Sala kommun tillstyrker ambitionen att stärka kommunernas förutsättningar att hantera företagsetableringar och företagsexpansioner, men ser behov av tydligare kriterier och en mer förutsebar utformning av stöden. Det föreslagna statsbidraget om 40–50 miljoner kronor årligen har ett brett användningsområde, samtidigt som det saknas tydlighet kring vilka kommuner som kan få stöd och vilka insatser som ska prioriteras.

  Den begränsade medelstilldelningen riskerar att skapa hög konkurrens, där kommunernas administrativa kapacitet får stor betydelse för möjligheten att nå framgång med en ansökan. För att stödet ska nå kommuner med faktiska behov bör urvalskriterierna vara transparenta, tydliga och förutsebara.

  Avgränsningen av hyresförlustgaranti och räntebidrag till etablerings- och omställningskommuner riskerar samtidigt att utesluta kommuner där större företagsetableringar medför betydande bostadsbehov, men där kriterierna för etablerings- och omställningskommun inte är uppfyllda. Stödbehovet bör i större utsträckning bedömas utifrån etableringens omfattning i relation till den berörda kommunens storlek och mottagningsförmåga. På så sätt kan hänsyn tas till de faktiska konsekvenserna av en etablering, oavsett kommunens geografiska läge.
  Slutligen behöver finansieringen av den föreslagna tillväxtpotten inom den nationella transportinfrastrukturplanen tydliggöras. Eftersom inga nya medel föreslås tillföras finns risk för omprioriteringar från redan beslutade eller finansierade projekt. Konsekvenserna för andra infrastruktursatsningar och deras genomförandetider bör därför redovisas.

- Kommunen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag att stärka förutsättningarna för större företagsetableringar och påskynda industrins gröna omställning. Sådana etableringar kan medföra ökade behov av kommunal service, bland annat inom utbildningsområdet, samtidigt som möjligheter kan skapas att utveckla och bredda vuxenutbildningen utifrån arbetsmarknadens behov.
  För att kommunen ska kunna möta de ökade behoven krävs förutsättningar för långsiktig planering och finansiering. Kommunen anser därför att statliga insatser och stöd bör omfatta även de investeringar och kostnader som kan uppstå till följd av etableringar, exempelvis vid uppstart av nya eller särskilt anpassade utbildningar. Detta är viktigt för att begränsa kommunens ekonomiska risktagande och säkerställa att kommunen har möjlighet att långsiktigt planera och utveckla den kommunala verksamheten i takt med etableringarnas behov.
  Hållbara företagsetableringar förutsätter tillräcklig kapacitet inom energiförsörjning, elnät, vatten- och VA-infrastruktur samt att klimat- och hållbarhetsperspektiven ges en mer framträdande roll i bedömningen av nya etableringar.